

Asia: VN/20245/2021

Lausuntopyyntö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esitys on oikeansuuntainen ja kannatettava. On hyvä, että laadun ja ympäristötekijöiden huomion ottamista vastuullisuuden osana painotetaan ja että tietyt ympäristörikokset ehdotetaan otettavaksi huomioon poissulkemisperusteena. Esitystä tulisi kuitenkin vielä parantaa seuraavasti:

1. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman toteuttamiseksi olisi syytä enemmän painottaa laadun ensisijaisuutta ja ohjata konkreettisin esimerkein hankintoja vastuullisemmiksi. Muutoin voi käydä niin, että lakimuutoksen tarkoitus ei toteudu vaan että hankintahinta on edelleenkin ensisijainen kriteeri.
2. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tähdensi valtioneuvoston ihmisoikeusselonteosta antamassaan lausunnossa, että julkisissa hankinnoissa tulee varmistaa hankintojen toteuttaminen siten, että ihmisoikeudet toteutuvat (TyVL 2/2022, s. 9). Valiokunnan huomautus on syytä ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

Työelämässä ihmisoikeuksien toteutuminen tarkoittaa muun muassa sitä, että ehkäistään työvoiman hyväksikäyttöä. Työvoiman hyväksikäyttö on sitä todennäköisempää, mitä pitempiä alihankintaketjut ovat. Törkeimmillään hyväksikäyttö on ihmiskauppaa ja lievimmillään ylityökorvausten tai muiden korvausten maksamatta jättämistä. Hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja alihankinnan laadun parantamiseksi ketjutusta on rajoitettava.

Pelkkä ketjutuksen rajoittaminen ei kuitenkaan riitä. Tarvitaan myös muita toimenpiteitä. Tällainen toimenpide olisi ensinäkin se, että Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sosiaalilausekkeita koskeva yleissopimus numero 94 ulotettaisiin koskemaan kaikkia hankintoja eikä vain valtion keskusyksiköitä. Toinen toimenpide voisi olla se, että julkisissa hankinnoissa edellytettäisiin, että kilpailun voittanut yritys olisi yhteisvastuullisesti ja huolellisuusveloitteensa mukaisesti vastuussa alihankkijoidensa työntekijöiden palkoista. Vastaavatyypistä vastuuta on jo nyt esimerkiksi rakennusalalla sekä silloin, kun työnantaja palkkaa laittomasti maassa oleskelevia työntekijöitä (työsopimuslain 11 luku).

Julkisia hankintoja tekevillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa hankintojen laatuun ja vastuullisuuteen. Lainsäätäjän on edistettävä näiden mahdollisuuksien käyttämistä.

Latvatalo Eveliina
SAK ry - Työehdot-osasto lakimies Anu-Tuija Lehto